

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail:
hotline@ombudsman.gov.ua

**Міністерство соціальної
політики України**

**Національна соціальна сервісна
служба України**

**Чернігівська обласна військова
адміністрація**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

*(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)*

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого виявлено порушення прав людини у діяльності Городнянського психоневрологічного інтернату (далі – Інтернат, Заклад).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів

поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поведження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в інтернатних закладах.

Усупереч наведеним вимогам законодавства, під час планового відвідування Інтернат групою НПМ 22.12.2023 та 29.12.2023, виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності Інтернату, що потребують вжиття заходів реагування щодо усунення виявлених порушень та недоліків, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності.

Системний та комплексний характер виявлених порушень прав людини у діяльності Інтернату може свідчити про нездійснення Міністерством соціальної політики України, Національною соціальною сервісною службою України як центральними органами виконавчої влади належного контролю за дотриманням державних стандартів та вимог законодавства під час надання соціальних послуг.

Зокрема, керівництвом Інтернату не вжито заходів для забезпечення захисту й безпеки підопічних в ситуаціях збройних конфліктів, гуманітарних надзвичайних ситуаціях, а саме: у Закладі не облаштовано захисних споруд цивільного захисту (підвальних та інших заглиблених приміщень), придатних для укриття підопічних та персоналу і безпечного перебування в них, що порушує вимоги наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.07.2018 за № 879/32331.

В порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведження і покарання, стаття 28 Конституції України під час відвідування групою НПМ було встановлено:

- факти фізичного насилля (рукоприкладства, погрози фізичним насиллям);
- економічного насилля (фінансової експлуатації, відмови у наданні пенсії або заробітку);
- психологічного насилля (словесних образ; обзивання; примусове підстригання волосся у жінок; вимогливості проводити тривалий час в обмеженому просторі з великою кількістю скупчення людей; поведінки або ставлення, які викликають у підопічних відчуття безнадійності та відчаю, безжалісності, безсердечності).

Таке ставлення є порушенням статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу», згідно з якою особи, яким надається психіатрична допомога, мають

право на поважливе і гуманне ставлення до них, що включає не приниження честі й гідності людини.

Крім того, статтею 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» закріплене право на власність. Пацієнти мають можливість розпоряджатися грошовими коштами, придбавати, володіти і розпоряджатися предметами, речами, виробами, за винятком тих, використання яких заборонено.

Згідно з вимогами Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957, Інтернат сприяє підопічним в отриманні пенсії (щомісячного довічного грошового утримання), державної соціальної допомоги, що виплачується відповідно до законодавства.

Під час особистого спілкування з дієздатними підопічними, останні висловлювали скарги про те, що гроші або банківські картки їм на руки не видаються, а витрачаються під контролем працівників Інтернату, а саме: всі банківські картки, перебувають у сейфі у соціального працівника. Для того щоб мати змогу витратити якісь кошти на свої потреби, підопічні повинні звертатися до адміністрації Інтернату із заявою певного зразка.

Підопічні (крім недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена) за рішенням директора Інтернату можуть за їхньою згодою залучатися до виконання тимчасових робіт, які не пов'язані з обслуговуванням підопічних, на умовах цивільно-правового договору, якщо робота не протипоказана за станом їхнього здоров'я, з оплатою відповідно до акта виконаних робіт.

Однак, групою НПМ зафіксовано, що співробітники Інтернату залучають підопічних до робіт в їдальні, на території та підсобному господарстві Інтернату. Зокрема, змушують працювати на кухні (розвантаження продуктів харчування та виконання інших підсобних робіт), також виконувати роботи в підсобному господарстві (фермі) по годівлі та догляду за коровою та близько чотирьох десятків свиней. Підопічні зазначили, що не проводиться оплата за виконану роботу, але, як заохочення, дозволяється вільно перебувати у своїх кімнатах, що може свідчити про порушене право, закріплене в статті 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 43 Конституції України.

Підопічні не можуть залучатися до виконання важкої та безоплатної роботи, яка входить до функціональних обов'язків персоналу Закладу.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 3 пункту 5 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423, Міністерство соціальної політики України здійснює державний контроль за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», а також контролює діяльність відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також частини третьої статті 13 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних.

Керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству соціальної політики України, Національній соціальній сервісній службі України розглянути подання та вжити заходів в межах компетенції, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг у Городнянському психоневрологічному інтернаті, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Чернігівської обласної військової адміністрації.

2. Чернігівській обласній військовій адміністрації розглянути подання, вжити:

невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги у тому числі на медичну допомогу та належні умови проживання, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності Інтернату;

3. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт про результати відвідування НПМ на 11 арк. в 1 прим.

Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Коренькова Тетяна 0462 674 283